
WAAROM EEN LIEFDADIGHEIDSWERKPLAATS NIET WERD OPGERICHT IN 1806

NOOT

Op 14 juli 1803 had eerste consul Bonaparte de stad Gent bezocht. Een jaar later en wel op 2 december 1804 zal hij zich tot keizer laten kronen. Op 16 juli 1801 was een concordaat met de Paus gesloten. Op

8 maart 1800 was Guillaume Faipoult tot prefect benoemd van het Schelde-departement, hij zal te Gent blijven tot in 1808. Op 17 maart 1804 was graaf Joseph della Faille burgemeester geworden te Gent.

Gent 31 oktober 1806.

De Burgemeester van de stad Gent
Lid van het Legioen d'honneur

Aan Mijnheer de Prefect,
Lid van het Legioen d'honneur.

Mijnheer,

Artikel 3 van het keizerlijk decreet van 31 mei laatstleden, dat de uitgaven bepaalt van de stad Gent voor het jaar 1806, voorziet de oprichting van een werkatelier voor bedelaars en voorziet hiervoor een uitgave van 12 090 fr. Laat me toe enkele bedenkingen te maken om aan te tonen, dat het onmogelijk is een werkatelier te Gent op te richten en om U voor te stellen een andere bestemming aan het voorziene bedrag te geven.

Een drietal jaar geleden waren de burgers van onze stad van oordeel, dat de bedelarij moest worden uitgeroeid. Ze wensten dat een liefdadigheidswerkplaats zou worden opgericht om dit doel te bereiken. Om in die tijd het doel te bereiken scheen het natuurlijk, dat de werkwijze gevolgd in andere steden kon toegepast worden en dit gepaard met maatregelen, die in de tijd voor de intrede van de Franse legers in ons land genomen waren door het landsbestuur en dit met goed gevolg.

Met dit doel werd de gewezen abdij Terhaeghen (in de Moleenaarstraat) ter beschikking van de stad Gent gesteld. Weldra werd echter vastgesteld, dat vooraleer maatregelen te nemen ten behoeve van valide bedelaars, luiaards en vagebonden het nodig was te voorzien in de hulp aan gebrekkige behoeftigen en bejaarden. De abdij Terhaeghen werd bestemd als tehuis voor ongeneesbaren en gebrekkigen. Het gebouw was bovendien ongeschikt om er een Liefdadigheidswerkplaats op te richten. Ik heb dus aangetoond, dat men moet verzaken aan het plan een werkplaats in de gewezen abdij Terhaeghen op te richten; bovendien beschikt Gent over geen passend lokaal.

Onafhankelijk van deze reden zijn er nog andere, die aantonen dat we moeten verzaken aan de gedachte een werkplaats op te richten

- 1° De stad Gent is hoofdzakelijk een stad van fabrieken en manufacturen, die gebruik maken van duizenden armen. Zijn talrijke werkplaatsen met machines laten het gebruik toe van kinderen van zeven tot veertien jaar. Politie maatregelen hebben de fabrikanten geholpen en al deze kinderen, tewerkgesteld in de fabrieken, zijn van de straat verdwenen en zijn niet meer ten laste van het Weldadigheidsbureau.
- 2° De gebrekkige bejaarden en ongeneesbaren werden geplaatst in de talrijke gestichten en voornamelijk in het burgerlijk hospitaal (1) en in het Sint-Antoniusgesticht.
- 3° De armen, die vroeger leefden van aalmoezen ontvangen van het Liefdadigheidsbureau steun aan huis.
- 4° Valide bedelaars zijn niet meer toegelaten en men ziet er geen meer in de stad dit dank zij Uw besluiten, die ik volledig doe toepassen. Elke valide bedelaar, man of vrouw, wordt aangehouden, en voor de boetstraffelijke rechtbank gebracht en veroordeeld tot een opsluiting in de gevangenis, waar ze tewerkgesteld worden in de spinnerij, waarvan Mijnheer L. Bauwens thans de ondernemer en directeur is.
- 5° Valide bedelaars van andere steden worden aangehouden, overgeleverd aan de gendarmerie en geleid voor de burgemeester, waar ze woonachtig zijn. Bedelaars zonder paspoort worden behandeld en gestraft als vagebond.

Volgens deze beschouwingen en gezien Uw zekerheid, dat door al de genomen maatregelen de bedelarij is uitgeroeid zonder een Liefdadigheidswerkplaats te moeten oprichten - oprichting, die trouwens zou gepaard gegaan zijn met onoverkomelijke moeilijkheden - vragen we U bij het Gouvernement onze vraag te willen steunen, waarbij ons toegelaten wordt van het bedrag van 12 090 fr. voor de oprichting van een werkplaats een bedrag van 6 590 fr. aan te wenden voor de uitgaven te dekken van het feest van St. Napoleon (zo in de tekst), dat plaats had op 19 augustus en dat het overschot van 5 500 fr. ter beschikking zou gesteld worden van het Liefdadigheidsbureau en van de Zusters van Liefde in het geval, dat een strenge winter dit voorstel zou noodzakelijk maken.

Ik heb de eer U eerbiedig te groeten,
J. Dellafaille

Op deze brief kwam het volgend antwoord.

Gent 10 november 1806.

De Prefect van het Schelde-departement, lid van het Legioen d'honneur.

Aan de Burgemeester van de stad Gent

Ik zend U uw brief van 31 oktober in verband met de moeilijkheden betreffende de oprichting van een Liefdadigheidswerkplaats terug. Ik verlang, dat dit stuk, dat moet gebracht worden onder de ogen van de Keizer met meer zorg zou worden opgesteld en dat uitvoeriger de maatregelen genomen om de bedelarij uit te roeien zouden worden ontwikkeld.

Het is noodzakelijk dat men de genomen maatregelen behandelt, waardoor het aantal bedden in het tehuis voor gebrekkige bejaarden werd vermeerderd. Na gewezen te hebben op deze maatregelen, alsook op de talrijke fabrieken en op de hulp van het Liefdadigheidsbureau zal het niet moeilijk zijn aan te tonen, dat een Liefdadigheidswerkplaats niet volstrekt noodzakelijk is.

Men moet ook de nadruk leggen op de afwezigheid van een behoorlijk lokaal. De brief van 31 oktober spreekt er wel van, maar legt onvoldoende de nadruk op dit punt, dat ook essentieel is. Het is ook wenselijk van in plaats van te zeggen, dat het lokaal Terhaeghen ter beschikking van de stad werd gesteld voor de oprichting van een Liefdadigheidswerkplaats, duidelijk te verklaren dat dit klooster het enig mogelijk lokaal was, maar dat dit plan volledig vervallen is als gevolg van het keizerlijk decreet van 18 september, waarbij dit gebouw wordt bestemd voor de Zusters van Liefde.

Ook het deel, waarin gezegd wordt dat de valide bedelaars worden aangehouden en voor de rechtbank gebracht, moet veranderd worden omdat dit niet nauwkeurig is. De valide bedelaars worden slechts voor de rechtbank geleid in geval van herhaling. Het is noodzakelijk dit deel in overeenstemming te brengen met de besluiten ter bestrijding van de bedelarij.

Tenslotte, Mijnheer de Burgemeester, moet ik U vragen in een afzonderlijke brief de verandering van de bestemming van het voorzienne krediet te vragen; deze brief moet enkel de onmogelijkheid van de oprichting van een Liefdadigheidswerkplaats aantonen.

Ik heb de eer U te

Faipoult

M. VAN BERGEN

(1) bedoeld wordt het oudmannenhuis bestuurd door de Broeders van Liefde in de Bijloke.

NOOT

In zijn werk "Gand sous la domination française 1792-1814" blz. 260 behandelt de auteur J. E. Nève het probleem van de Liefdadigheidswerkplaats. Hij vermeldt, dat de werkplaats werd opgericht in 1817 en schrijft verder : "Cet atelier ... coûtait annuellement 140 000 fr. C'est le motif pour lequel il fut sans doute supprimé quelques années plus tard". De Liefdadigheidswerkplaats werd gesloten in 1864 en bestond dus 47 jaar, wat zeker niet "quelques années" kan genoemd worden. Ook het bedrag opgegeven door J. E. Nève is foutief. De uitgaven waren natuurlijk in verhouding met het aantal tewerkgestelden en ook afhankelijk van hun rendement. De grootste uitgave kwam voor in 1843 met 68 196,42 fr. als uitgave voor een gemiddelde bevolking van 552 personen of 2,03 fr. per persoon en per week. In 1850 beliep de uitgave 40 409,75 fr. voor 328 personen of 1,36 fr. per persoon en per week. Beide getallen liggen dus ver af van de getallen opgegeven door J. Nève.

HET HOTEL DE NOCKERE

Op de Poel staat een groot hotel in stijl Lodewijk XVI. Vroeger stond hier een steen - het Hof van Wacken - een prinselijke woning, waar onder meer Filips de Goede, Keizer Karel, Filips II en Willem de Zwijger verbleven. Na een aantal veranderingen in de 16°, 17° en begin van de 18° eeuw werd de woning volledig verbouwd in 1778 door zijn eigenaar de Ghellinck de Nockere en dit naar de plannen van de architect Joachim Colin. Den werd de huidige gevel gebouwd. Het gebouw bestaat uit twee vleugels gescheiden door een grote binnenplaats en toegankelijk langs een monumentale poort. In het begin van de 19e eeuw was het hotel de Nockere bewoond door Philippe Piers de Raveschoot, die met Marie de Nockere was gehuwd en burgemeester werd op 20 juli 1819. In september 1858 werd het hotel gekocht door de pas opgerichte vereniging Cercle commercial et industriel. Op 6 april 1865 werd het gebouw aangekocht door de maatschappij Société civile de l'Hôtel de Nockere en nam de Cercle catholique er haar intrek.

PR. CLAEYS

Vertaling van de Inventaire Archéologique. (1904)